



НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ПРАШАЊА И ОДГОВОРИ ПОВРЗАНИ СО РЕГУЛАТИВАТА НА НАРОДНАТА БАНКА ЗА МЕТОДОЛОГИЈАТА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЛИКВИДНОСНИОТ РИЗИК

Одлука за методологијата за управување со ликвидносниот ризик („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 146/20)

I	Тема	Дефиниции
1.	Прашање	Што се подразбира под вториот дел од дефиницијата на ликвидносниот ризик: „или може да ги обезбеди потребните средства со многу повисоки трошоци“, од точката 2 потточка 2.1 од Одлуката?
	Одговор	Целта на овој дел од дефиницијата е да го опфати ризикот од неможноста за намирување на обврските на банката преку обезбедување доволно средства по соодветни пазарни цени, поради што таа е принудена да ги намира своите обврски со плаќање значително повисоки трошоци од тие коишто вообичаено ги плаќа за да ги обезбеди потребните средства.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
2.	Прашање	Што се подразбира под терминот „мали друштва“ и кои депозити се вклучуваат во категоријата „мали депозити“ од точката 2 потточка 2.11 од Одлуката?
		<p>Под „мали друштва“ се подразбираат:</p> <ul style="list-style-type: none">– трговците-поединци,– физичките лица коишто согласно со Законот за трговските друштва не се сметаат за трговци, и– трговците коишто согласно со Законот за трговските друштва се сметаат за мали и микротрговци. <p>Во категоријата „мали депозити“ од точката 2 потточка 2.11. од Одлуката се вклучуваат депозитите на наведените субјекти, доколку вкупниот износ на депозитите на малото друштво и лицата поврзани со него не надминува 300 илјади евра во денарска противвредност. Во оваа категорија депозити можат да се вклучат и депозитите на лицата (друштва) од странство, доколку тие друштва ги исполнуваат соодветните критериуми од Законот за трговските друштва за трговци-поединци, за физичките лица коишто не се сметаат за трговци и за малите и микротрговците.</p> <p>Ваквиот опфат е поширок од опфатот на терминот „домаќинства“ во Прилогот 2 – Водич за класификација според институционални сектори од Одлуката за контниот план на банките, којшто ги вклучува физичките лица,</p>

		трговците-поединци и физичките лица коишто согласно со Законот за трговските друштва не се сметаат за трговци, односно не се земаат предвид микро и малите трговци. Терминот „мали друштва“ на ист начин е дефиниран и за потребите на Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
3.	Прашање	Што се подразбира под дефинициите „вонбилансна обврска за ликвидносна поддршка“ и „вонбилансна обврска за кредитирање“ од точката 2 потточка 2.14 и 2.15 од Одлуката? На кој начин банката може да изврши разграничување помеѓу овие преземени вонбилансни обврски? Дали поделбата може да се изврши според производите на банката?
	Одговор	<p>Преземените вонбилансни обврски опфатени со овие две дефиниции ги опфаќаат сите договорно преземени обврски коишто не можат да се отповикаат или можат да се отповикаат под одреден услов, при што и во двата случаи станува збор за неискористениот дел од вонбилансната обврска преземена од страна на банката.</p> <p>Доколку клиентот ја користи оваа обврска на банката за финансирање на своите обврски во следните 30 дена, во тој случај станува збор за вонбилансна обврска за ликвидносна поддршка. Доколку клиентот ја користи за финансирање на своите обврски коишто достасуваат во периодот откако ќе поминат 30 дена, во тој случај станува збор за вонбилансна обврска за кредитирање. Двата случаи главно се однесуваат на неискористениот дел на одобрените рамковни кредити, а крајната поделба ќе зависи од намената на рамката. Оттука, поделбата ќе зависи од карактеристиките на производите на банката и од намената на производот.</p>
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
4.	Прашање	Што се подразбира под „вонбилансна обврска за финансирање на трговската размена“ од точката 2 потточка 2.16 од Одлуката?
	Одговор	Под вонбилансна обврска за финансирање на трговската размена се подразбира обврска преземена од страна на банката за финансирање на своите клиенти, односно финансирање на активностите поврзани со трговијата на стоки и услуги. Примери за овие вонбилансни обврски се: отворените акредитиви, чинидбените гаранции, гаранциите за учество на тендер, другите видови гаранции со кои се гарантира некое извршување, дадените авали и слично.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020

II	Тема	Опфат и елементи на управувањето со ликвидносниот ризик
1.	Прашање	Дали одредбите од точката 4 потточка 4.6 од Одлуката се применуваат на штедилниците?
	Одговор	Согласно со точката 74 од Одлуката, одредбите од оваа одлука соодветно се однесуваат и на штедилниците. Тоа значи дека на штедилниците нема да се применуваат оние одредби од Одлуката коишто се однесуваат на барањата коишто, согласно со некоја друга одлука или закон, не важат за штедилниците. Оттука, и барањето од оваа точка од Одлуката нема да се однесува на штедилниците.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
2.	Прашање	Дали оцената на можноста за продажба на одредени средства од активата, согласно со точката 6 алинеја 10 од Одлуката, се однесува и на кредитите и како банката да обезбеди база на податоци за движењето на пазарните цени за одредени позиции во услови кога не постојат јавно достапни бази на податоци?
	Одговор	Главна, одредбите од точката 6 алинеја 10 од Одлуката се однесуваат на секое средство (вклучувајќи ги и кредитите) коешто банката може да го продаде за да добие ликвидност. Недостатокот на соодветни пазарни цени е показател за ограничена можност за продажба на тоа средство, што треба соодветно да биде земено предвид при оцената. Во однос на ова прашање треба да се има предвид одговорот на прашањето бр. 1 од темата VII.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
3.	Прашање	Што се подразбира под поимите „значително намалување на депозитната база“ и „влошување на кредитната способност на банката (намалување на нејзиниот кредитен рејтинг)“ од точката 7 став 2 алинеја 1 од Одлуката?
	Одговор	Во рамките на своите интерни акти, банката треба да определи што претставува значително намалување на депозитната база, имајќи ги предвид структурата на нејзиниот биланс, карактеристиките на одделните депозитни производи, профилот на ризик и слично. Истото се однесува и на дефинирањето на „влошување на кредитната способност“, при што треба да се има предвид одговорот на прашањето бр. 15 од темата V. Банката треба да обезбеди соодветна документираност на начинот на утврдување значително намалување на депозитната база и на влошувањето на кредитната способност.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020

III	Тема	Висококвалитетна ликвидна актива (ВКЛА)
1.	Прашање	Согласно со одредбите од точката 16 став 2 од Одлуката, позициите во ВКЛА се вклучуваат според нивната тековна пазарна вредност, намалена за соодветните корективни фактори. Како ќе се примени ова барање за позициите од ВКЛА за кои не постојат активни пазари?
	Одговор	Постоењето активен пазар е едно од општите барања за да може одредена позиција да се вклучи во ВКЛА. Доколку не биде исполнет овој критериум, банката не може да вклучи ниту една од позициите од точките 19 до 25 во ВКЛА. Единствен исклучок кога не се применува ова барање се позициите наведени во точката 17 став 2, односно паричните средства, изложеностите кон централните влади и централните банки и ликвидносната поддршка со ограничена примена. За позициите за кои Народната банка на својата интернет-страница на редовна основа објавува котации, за утврдување на нивната пазарна вредност банките ќе можат да ги користат овие котации. Притоа, треба да се следат и насоките дадени во Одлуката за методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 83/17).
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
2.	Прашање	Што се подразбира под „да се неоптоварени средства во следните 30 дена“, согласно со точката 17 потточка 17.1 од Одлуката?
	Одговор	Во однос на барањето за неоптовареност на средствата треба да се имаат предвид точката 2 потточка 2.6 и точката 17 потточка 17.1 од Одлуката, каде што е јасно посочено кои средства можат да се сметаат за неоптоварени. Целта е да не се опфати обезбедувањето коешто банката го дала (за одредена обврска) или коешто го примила (за одредено побарување), а коешто нема право да го користи за добивање ликвидност (на пример во рамките на склучени репо-трансакции).
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
3.	Прашање	Која е разликата помеѓу организиран и регулиран пазар и дали ОТЦ-пазарот организиран од страна на Народната банка би се сметал за активен и голем пазар бидејќи располага со развиена инфраструктура за вршење на тргувањата?
	Одговор	Во точката 2 потточка 2.17 од Одлуката е дадена дефиниција на регулиран пазар. Македонската берза ги исполнува условите од оваа дефиниција поради што може да се смета како регулиран пазар. Слично би било и со секоја друга странска берза чиешто работење е согласно со закон и врз основа на добиена дозвола од соодветен надлежен орган во таа земја.

		Терминот организиран пазар главно ги опфаќа сите ОТЦ-пазари, вклучувајќи го и ОТЦ-пазарот организиран од Народната банка. Притоа, треба да се има предвид одговорот на прашањето број 1 од оваа тема.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
4.	Прашање	Што се подразбира под „претворање репрезентативен примерок од ВКЛА во готовина“ согласно со точката 18 потточка 18.4 од Одлуката? Каква ќе биде обврската на банката врз основа на оваа потточка доколку сите позиции од ВКЛА се дел од дозволеният исклучок од ставот 2 од оваа потточка?
	Одговор	Банката треба да ги утврдува репрезентативниот примерок од ВКЛА, неговиот износ и фреквенцијата на тестирање од случај до случај (производ), како дел од управувањето со ликвидноста, имајќи ја предвид структурата на своите ликвидни средства, големината на пазарот и слично. Во секој случај, банката треба да го документира целиот процес преку кој ќе може да ја докаже оправданоста на применетиот пристап. Со тоа што тестирањето преку продажба на репрезентативен примерок се врши во нормални услови на работење на банката и на системот, се избегнува ризикот од праќање негативни сигнали кај останатите учесници и не би требало истовремено да се појават повеќе банки на пазарот коишто би продавале ист вид средства (барањето во Одлуката не предвидува кога во текот на годината да се спроведе тестирањето). Доколку сите позиции од ВКЛА се дел од дозволеният исклучок, банката нема да има обврска за тестирање на репрезентативен примерок.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
5.	Прашање	На кој начин се утврдува исполнувањето на оперативното барање од точката 18 потточка 18.6 од Одлуката, според кое валутната структура на позициите од ВКЛА треба да одговара на валутната структура на нето паричните одливи? Дали ова значи дека стапката на покриеност со ликвидност за сите валути треба да биде поголема од 100%?
	Одговор	Имајќи ги предвид останатите одредби од Одлуката, а особено барањето од точката 9 од Одлуката, барањето од оваа потточка не претставува обврска за банката за одржување стапка на покриеност со ликвидност за секоја валута од 100%. Ова оперативное барање се однесува повеќе на потребата на банката да ја следи структурата на позициите од ВКЛА од аспект на нивната валута и од аспект на валутната структура на нето паричните одливи. Затоа и се користи терминот „одговара“, а не е експлицитно наведено дека треба да постои усогласеност помеѓу валутната структура на ВКЛА и на нето паричните одливи. Во исполнувањето на ова барање треба да се имаат предвид и одредбите од Одлуката во кои се ограничува износот на позициите од ВКЛА изразени во друга валута, до износот на нето

		паричните одливи во таа валута (на пример точката 19 потточка 19.5 став 2 и точката 23 потточка 23.4 алинеја 2).
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
6.	Прашање	Во која позиција и во кој износ се вклучува задолжителната резерва во денари и задолжителната резерва во девизи? Дали штедилниците смеат да ја вклучат задолжителната резерва како позицијата од ВКЛА во рамките на средствата кај Народната банка?
	Одговор	Средствата на жиро-сметката во Народната банка, вклучувајќи го и износот којшто е потребен за исполнување на обврската за задолжителната резерва во денари се прикажува во позицијата „средства кај Народната банка“ (точка 19 потточка 19.2 од Одлуката), и тоа во цел износ, бидејќи банката може да ја користи во целост задолжителната резерва на дневна основа. Имајќи го предвид ограничувањето во однос на можноста за користење на задолжителната резерва во девизи, таа не може да се смета како позиција од ВКЛА. Согласно со точката 13 од Одлуката за задолжителна резерва („Службен весник на Република Македонија“ бр. 87/16, 218/16, 138/17, 189/17 и 198/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 69/20 и 146/20), штедилниците не можат да ја користат задолжителната резерва во текот на месецот, поради што овој износ не се вклучува во ВКЛА.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
7.	Прашање	Во која позиција од ВКЛА се вклучува задолжителниот депозит кај КИБС (средствата во резервниот гарантен фонд)?
	Одговор	Средствата на банките во резервниот гарантен фонд на КИБС не се вклучуваат во ВКЛА, имајќи предвид дека станува збор за средства кај други финансиски институции, коишто согласно со точката 17 потточка 17.3 не се вклучуваат во ВКЛА (не ги исполнува општите барања), без разлика каде се чуваат тие средства. Овие средства можат да се сметаат за паричен прилив, доколку банката може без ограничување да ги повлече тие средства во следните 30 дена.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
8.	Прашање	Во која позиција од ВКЛА се вклучуваат следниве позиции: – девизните парични средства на ностро-сметките во домашни и странски банки; – необезбедените депозити со рок на достасување до 30 дена, склучени со домашни и странски банки?

	Одговор	Согласно со точката 17 потточка 17.3 од Одлуката, побарувањата од други банки (домашни и странски) не се признаваат како позиции од ВКЛА, туку можат да се сметаат како парични приливи со стапка на прилив од 100% (доколку достасуваат/можат да се повлечат во следните 30 дена). Истото важи и за која било друга трансакција склучена со друга банка, вклучувајќи ги и тие склучени преку пазарот на пари.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
9.	Прашање	<p>Дали во позицијата од ВКЛА, „изложеност кон или изложеност гарантирана од Народната банка и средства на банката кај Народната банка“, се вклучуваат следниве позиции:</p> <ul style="list-style-type: none"> - задолжителниот депозит во странска валута кај Народната банка; - тековната сметка во странска валута кај Народната банка; - расположливиот депозит преку ноќ, и - расположливиот депозит на 7 дена?
	Одговор	<p>Задолжителниот депозит во странска валута кај Народната банка може да се вклучи во позицијата средства на банката кај Народната банка само до износот којшто банката ќе може да го повлече, согласно со точката 16 од Одлуката за девизен депозит кај Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 87/16), додека средствата на тековната сметка во странска валута кај Народната банка се вклучуваат без износот со кој се исполнува задолжителната резерва во девизи.</p> <p>Согласно со Одлуката за расположливите депозити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/12, 18/13, 50/13, 166/13 и 35/15), Народната банка ѝ ги исплаќа депозитите на банката на денот на достасувањето (точка 7), со што не е исполнето едно од оперативните барања од точката 18, потточно барањето од потточката 18.2 (банката да може веднаш да располага со позициите), како и барањето од точката 19 потточка 19.2 од Одлуката (банката да може да ги повлече средствата кај Народната банка во било кое време во услови на стрес). По исклучок на ваквиот генерален пристап, банката може да ги вклучи во ВКЛА расположливите депозити кај Народната банка коишто достасуваат на првиот ден од следните 30 дена.</p>
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
10.	Прашање	Дали благајничките записи на Народната банка, коишто ќе достасаат во следните 30 дена, се вклучуваат како позиција од нивото 1 ликвидна актива или пак како позиција во паричните приливи?
	Одговор	Благајничките записи ги исполнуваат условите за вклучување во ВКЛА, без разлика на рокот на нивното достасување, поради што банката може да ги вклучи во нивото 1 ликвидна актива во целиот период додека ги има во нејзина сопственост. Притоа треба да се има предвид правилото дека

		позиција којашто е вклучена во ВКЛА, не може во исто време да се смета и како паричен прилив (точка 12 од Одлуката).
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
11.	Прашање	Дали во позицијата од ВКЛА, „изложеност кон или изложеност гарантирана од Народната банка“, хартиите од вредност издадени од Народната банка (благајнички записи) треба да се прикажат само по нивната номинална вредност или заедно со дисконтот/премијата/промените во објективната вредност?
	Одговор	Согласно со општото правило од точката 16 од Одлуката, сите позиции се прикажуваат според нивната пазарна вредност, со цел да се прикаже износот што банката би го добила во случај на предвремена продажба на овие позиции. Во однос на ова прашање треба да се имаат предвид одговорите на прашањето бр. 1 од оваа тема и прашањето бр. 1 од темата VII.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
12.	Прашање	Дали во позицијата од ВКЛА, „изложеност кон или изложеност гарантирана од централната влада на Република Северна Македонија“, хартиите од вредност издадени од државата (државни записи, државни обврзници) треба да се прикажат само по нивната номинална вредност или заедно со дисконтот/премијата/промените во објективната вредност? Дали еврообврзниците издадени од државата можат да се сметаат како позиции од ВКЛА, со оглед на фактот дека овие хартии од вредност се прифаќаат од Народната банка како обезбедување при одобрување кредит во крајна инстанца?
	Одговор	Како и за сите останати позиции од ВКЛА, важи општото правило за нивно прикажување согласно со пазарната вредност. Оттука, хартиите од вредност издадени од централната влада не можат да се прикажат според нивната номинална вредност, без да се земе предвид соодветниот износ на дисконтот/премијата/промените во објективната вредност. Исто така, за сите позиции важи и барањето да можат веднаш да се претворат во парични средства (преку нивна продажба, да можат да послужат како обезбедување за добивање дополнителна ликвидност и слично). Имајќи предвид дека еврообврзницата што ја издава Република Северна Македонија ги исполнува овие барања, таа може да се вклучи како позиција од ВКЛА, согласно со нејзината пазарна вредност. Притоа, согласно со точката 17 став 2 од Одлуката, на еврообврзницата, како и на сите останати хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија или од Народната банка, не се применуваат барањата од точката 17 потточките 17.4 и 17.5 од Одлуката.

	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
13.	Прашање	Што опфаќа терминот „во земјата во која се презема ликвидносниот ризик“ од точката 19 потточка 19.5 од Одлуката?
	Одговор	Терминот „во земјата во која се презема ликвидносниот ризик“ ги опфаќа: (1) земјата каде што се наоѓа седиштето на банката или (2) земјата каде што се наоѓа филијалата/подружницата на банката којашто го преземала ликвидносниот ризик.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
14.	Прашање	Дали кредитите одобрени на јавни нефинансиски друштва се вклучуваат во ВКЛА, потточно во поднивото 2А ликвидна актива?
	Одговор	Овие кредити се дел од ВКЛА доколку на јавните институции се применува пондер на ризичност од 20%, согласно со регулативата на Народната банка за утврдување на адекватноста на капиталот и доколку кредитите ги исполнуваат општите и оперативните барања од точките 17 и 18 од Одлуката, особено во однос на можноста веднаш да се претворат во готовина. Овој услов е посебно значаен и поради него можеби нема да може вообичаените кредити што им се одобрени на овие друштва да се вклучат во ВКЛА.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
15.	Прашање	Колкаво треба да биде вложувањето во уделите на отворените инвестициски фондови за да може банката да не го смета за значајно, односно да нема потреба да развие детална методологија за утврдување на пазарната вредност и на соодветните корективни фактори, согласно со точката 25 став 5 од Одлуката?
	Одговор	Согласно со точката 4 потточка 4.1 алинеја 3 од Одлуката, банката е должна во политиката за управување со ликвидносниот ризик, поточно во делот на постапките и правилата за утврдување и следење на стапката на покриеност со ликвидност, да го пропише начинот на определување на вложувањата во уделите на отворените инвестициски фондови коишто не се значајни за банката. Притоа, банката треба да обезбеди документираност на целиот процес, со цел да може да се оцени соодветноста и примената на пропишаниот начин на определување на незначајните вложувања во удели на отворените инвестициски фондови.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020

IV	Тема	Нето паричен одлив
1.	Прашање	Дали при пресметката на нето паричниот одлив се вклучува идната камата којашто треба да ја плати банката, односно клиентот во следните 30 дена или, пак, се вклучува тековната сметководствена состојба на каматата?
	Одговор	Целта е да се опфати каматата којашто би се исплатила/наплатила во следните 30 дена. Притоа треба да се има предвид следново: <ul style="list-style-type: none"> - доколку каматата на депозитот се исплаќа во готовина (не се припишува на депозитот), тогаш на таа камата се применува стапка на одлив од 100%. Доколку му се припишува на депозитот, тогаш го добива истиот третман како депозитот (пр. ако е стабилен мал депозит се применува стапка на одлив од 5%); - доколку каматата врз основа на одредено побарување не му се припишува на главното побарување, тогаш на таа камата банката може да ја примени соодветната стапка на прилив, којашто се применува на главното побарување. Доколку каматата се припишува, оваа камата не се прикажува како прилив. Како прилив ќе се прикаже кога банката ќе го повлече целото побарување (пр. ако каматата му се препишува на дозволеният износ што може да го повлече во рамките на одреден рамковен кредит).
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
V	Тема	Парични одливи
1.	Прашање	До кој износ треба да се вклучат депозитите на физичките лица во позицијата „стабилни мали депозити“, дали само до износот којшто е предмет на обесштетување од Фондот за осигурување на депозити (до 30.000 евра) или пак вкупниот износ на депозитите (точка 30 од Одлуката)?
	Одговор	Депозитите на физичките лица се третираат како стабилни мали депозити само до износот којшто го обесштетува Фондот за осигурување на депозити (до 30.000 евра).
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
2.	Прашање	Што се подразбира под договорен однос согласно со точката 30 потточка 30.1 алинеја 1 од Одлуката? Дали станува збор за договорен однос со банката којшто во моментот на утврдување на паричниот одлив има преостаната рочност од 12 месеци или, пак, депонентот има договорен однос со банката којшто трае најмалку 12 месеци без оглед на преостанатата рочност на тој договорен однос? Дали може да се појасни кои производи го задоволуваат условот од алинејата 3 од оваа потточка (пример, трансакциска сметка, сеф, дебитна картичка)?

	Одговор	Под договорен однос се подразбира договорен однос помеѓу клиентот и банката којшто веќе трае најмалку 12 месеци, без оглед на неговата преостаната рочност. Сите наведени примери го исполнуваат условот од точката 30 потточка 30.1 алинеја 3 од Одлуката.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
3.	Прашање	Кои приливи имаат третман на редовни приходи на депонентот (освен приходите врз основа на плата) од точката 30 потточка 30.2 од Одлуката? Дали може да се дефинира број на трансакции во одреден период (на пример број на трансакции во квартал), или, пак, можеби износ во одреден период (износ на трансакции во квартал)?
	Одговор	Како пример за редовни приходи на клиентот (освен приходите врз основа на плата) можат да се сметаат следниве приходи: приливи од кирии од издадени недвижности за кои банката има увид во склучен договор за закупнина, приливи (редовни) од членства во одбори и слично. Банката треба интерно да определи на кој начин ќе утврди дали станува збор за редовен приход или не и за тоа треба да има соодветен доказ, односно соодветна документација.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
4.	Прашање	Врз основа на кои критериуми банката треба да ја оцени веројатноста за одлив на депозитите помеѓу 10% и 15%, односно 15% и 20% од точката 31 од Одлуката?
	Одговор	Согласно со точката 4 потточка 4.1 алинеја 5 и точката 31 став 2 од Одлуката, банката треба во своите интерни акти да го регулира начинот на утврдување на веројатноста за одлив, врз основа на сопственото искуство за веројатноста на одлив на депозитите наведени во оваа точка. Доколку банката нема можност/искуство да врши ваква оценка, Одлуката дава можност за сите нив да се утврди стапка на одлив од 20%.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
5.	Прашање	Што се подразбира под „пристап само преку интернет“, согласно со точката 31 потточка 31.2 од Одлуката?
	Одговор	Барањата на оваа одредба се однесуваат на тоа клиентот да нема можност да ги врши плаќањата/наплатите преку шалтерите на банката. Постојните производи на банките коишто нудат можност за користење на интернетот (електронско банкарство, банкарство преку интернет и слично) не треба да се вклучат во производите од оваа потточка, доколку покрај преку

		интернет, клиентот може да врши уплати/исплати и преку шалтерите на банката.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
6.	Прашање	Дали девизниот депозит на лице коешто не е резидент (точка 31 потточка 31.5 од Одлуката) нема да влезе во категоријата мали депозити од точката 30 потточка 30.1 од Одлуката? Дали во оваа точка влегуваат девизните депозити на резиденти?
	Одговор	Како и за кој било друг депозит, доколку девизниот депозит на резидентот/нерезидентот ги исполнува условите од точката 30, тој депозит може да се смета за стабилен мал депозит. Во спротивно, тој депозит би се вклучил во соодветната категорија од точката 31 (доколку станува збор за депозит од физичко лице или од мало друштво) или во некоја од останатите категории (оперативен или неоперативен депозит) од главата VIII од Одлуката.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
7.	Прашање	Каков е третманот на електронските пари при утврдувањето на стапката на покриеност со ликвидност?
	Одговор	Електронските пари не се сметаат за депозити, согласно со закон, ниту се предмет на осигурување/обесштетување, поради што не можат да добијат третман на стабилен мал депозит. Наместо тоа, треба да добијат третман на обврска кон соодветниот клиент и да се примени соодветната стапка којашто би се применила за одлив на депозит од тој клиент. Тоа значи дека ако се обврска кон физичко лице, може да се примени стапка на одлив од 10%, ама не и стапка од 5%, затоа што не се предмет на осигурување.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
8.	Прашање	Што треба да се има предвид при утврдувањето на износот на паричната казна согласно со точката 32 став 1 алинеја 2 од од Одлуката?
	Одговор	Во однос на висината на паричната казна којашто треба да се утврди за потребите на точката 32 став 1 алинеја 2 од Одлуката, треба да се има предвид дека паричната казна треба да е со значителен износ. Во тој контекст банката треба да го има предвид следново: <ul style="list-style-type: none"> - во услови на ниски каматни стапки, не може да се смета дека казната определена како процент од каматата ги исполнува условите од оваа точка, - доколку депонентот којшто предвремено би го повлекол депозитот заради казната би добил износ којшто е значително понизок од

		<p>износот којшто бил вложен на датумот на вложување на депозитот, може да се смета дека таквата казна ги исполнува условите од точката 32 став 1 алинеја 2 од Одлуката,</p> <ul style="list-style-type: none"> - доколку депонентот којшто предвременно би го повлекол депозитот заради казната би добил износ којшто е еднаков на или незначително понизок од износот којшто бил вложен на датумот на вложување на депозитот, потребна е дополнителна анализа дали е казната доволно висока, на пример да се земе предвид висината на опортунитетните трошоци (на пр. ако каматната стапка на депозитот е значително повисока од тековната каматна стапка, па на депонентот не би му се исплаќало да го повлече депозитот и да го вложи по пониска каматна стапка, или ако со повлекувањето депонентот би изгубил значителен износ на каматата или би можел да изгуби одредени субвенции и слично) или висината на трансакциските трошоци (на пр. доколку депозитот е поврзан со друг производ којшто депонентот го користи кај банката), - доколку депонентот којшто предвременно би го повлекол депозитот заради казната би добил износ којшто е повисок од износот којшто бил вложен на датумот на вложување на депозитот, таквата казна не би требало да се смета дека ги исполнува условите од точката 32 став 1 алинеја 2 од Одлуката.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
9.	Прашање	<p>Што претставува оперативен депозит, согласно со точката 34 од Одлуката и кои критериуми треба да бидат исполнети за да може одреден депозит да се смета за оперативен депозит?</p> <p>На кој начин се утврдува делот од депозитот којшто е потребен за вршење на активности за порамнување, давање услуги на чување на имот, управување со средства и други слични активности коишто ги нудат банките во рамките на воспоставениот деловен однос со клиентот, согласно со точката 34 став 5 од Одлуката?</p>
	Одговор	<p>Под оперативни депозити се сметаат:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Депозитите коишто се држат заради добивање услуги поврзани со порамнување, чување имот, управување со готовина или други слични услуги поврзани со воспоставен деловен однос со банката: <ul style="list-style-type: none"> - Управувањето со готовина опфаќа производи и услуги коишто му се нудат на клиентот заради управување со неговите парични средства, актива и обврски, како што се плаќање и наплата на дознаки/фактури, администрирање на плаќањата врз основа на даноци, плати и други давачки, водење една сметка за повеќе членки на иста група (англ. cash-pooling), депозитни сметки поврзани со проектно финансирање преку кои се вршат сите плаќања/исплати поврзани со проектот, сметки на платежните институции и слично; - Услуги на порамнување коишто му нудат на клиентот пренос на

		<p>средства (и хартии од вредност) преку домашниот систем на порамнувања, како што се пренос, порамнување и потврда на платежни налози, кредити преку ноќ или интрадневни кредити за порамнување;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Чување имот, и тоа: давање услуги на чување, известување и обарботка на средствата што се чуваат, порамнување на трансакции со хартии од вредност, администрирање на обезбедувањето врз основа на склучените трансакции во име на клиентот со трети лица, наплата на дивиденди и други приходи, водење посебни сметки отворени за банки чувари на имот преку кои се врши само порамнување хартии од вредност (односно не се користат за потребите на кореспондентното банкарство), активности поврзани со управување со труст. <p>Без разлика за која вид активност од претходните три станува збор, банката ги смета за оперативни депозити само оние коишто се значајни за клиентот, односно имаат значајно влијание врз неговото работење. За оваа цел, банката треба да развие сопствен пристап во рамките на нејзините интерни акти, за што треба да обезбеди соодветна документираност (точка 4 потточка 4.1 алинеја 7).</p> <p>2) Депозити коишто се држат заради услуги поврзани со воспоставен постојан деловен однос со банката коишто не се опфатени под 1). Сите други активности коишто произлегуваат од воспоставен постојан деловен однос со клиентот и коишто ги исполнуваат останатите критериуми би се опфатиле со депозитите под 2). Имајќи ја предвид горната листа, нема многу примери на останати активности коишто не би биле опфатени со депозитите под 1), особено не во Република Северна Македонија. Во однос на дефиницијата на поимот „значителни износи“, и во овој случај, банката треба интерно да го утврди врз основа на нејзиното искуство во работењето со оваа категорија клиенти/депозити.</p> <p>Оперативните депозити треба да исполнат три главни критериума:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Да имаат значајни правни или оперативни ограничувања коишто оневозможуваат значајни повлекувања средства, односно мала е веројатноста дека такви повлекувања ќе се случат во следните 30 дена. Банките сами треба да развијат интерни критериуми за утврдување дали клиентот може без ограничувања да повлече средства од депозитот. Постоенето правни или оперативни ограничувања главно треба да се поврзе со тоа дали клиентот би имал дополнителни трошоци доколку ги повлече средствата или би било потребно дополнително време за да најде друга банка/финансиска институција којашто би му ја понудила истата услуга. 2. Средствата коишто го надминуваат износот којшто е потребен за извршување на услугите опфатени под 1) или 2) се сметаат за неоперативни депозити (т.н. вишок депозити предвиден во точката 34 став 5 од Одлуката). И за овие потреби банките треба да развијат интерни методи за утврдување на вишокот депозити, коишто треба да користат фактори
--	--	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

		<p>поврзани со природата на услугата и со тоа како ја користи клиентот таа услуга. Целта е всушност да се утврди она ниво на средствата коешто клиентот треба да го има на својата сметка за извршување на оперативните плаќања, при што може да се земе предвид историското искуство за дневните плаќања на клиентот врз основа на услугата за која е отворен депозитот во текот на одреден временски период. Може да се утврди како подвижен просек на кумулативните плаќања во текот на неколку различни периоди. Секој вишок средства над потребното ниво за оперативното работење поврзано со услугата што ја нуди банката го претставува вишокот депозити којшто се смета за неоперативен депозит.</p> <p>Без разлика на начинот на утврдување на вишокот депозити, банката треба да има докази дека оценката е направена на ниво на клиент или на ниво на слични клиенти (според претежната дејност, видот на услугата и слично).</p> <p>3. Кореспондентното банкарство и брокерските услуги не се сметаат за оперативни депозити.</p> <p>Депозитите од финансиски и нефинансиски правни лица коишто се користат за услугите од 1) и ги исполнуваат горните критериуми може да се сметаат за оперативни депозити, додека само депозитите од нефинансиските правни лица коишто се користат за услугите од 2) и ги исполнуваат горните критериуми може да се сметаат за оперативни депозити.</p>
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
10.	Прашање	Дали треба да се задоволени сите наведени услови од точката 34 став 4 од Одлуката или само некои од нив за да се смета дека е воспоставен постојан деловен однос со клиент нефинансиско правно лице, согласно со точката 34 став 1 алинеја 2?
	Одговор	За да се смета дека е воспоставен постојан деловен однос со клиент нефинансиско правно лице, потребно е да бидат исполнети сите услови наведени во точката 34 став 4 од Одлуката.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
11.	Прашање	Како да се утврди листата на активности коишто се значајни за клиентот, односно коишто имаат значајно влијание врз неговото работење за потребите на утврдување на исполнувањето на пропишаните критериуми за оперативните депозити од точката 34 од Одлуката?
	Одговор	Согласно со точката 4 потточка 4.1 алинеја 7 од Одлуката, банката е должна во политиката за управување со ликвидносниот ризик, поточно во делот на постапките и правилата за утврдување и следење на стапката на покриеност со ликвидност, да го пропише начинот на утврдување и листата на активности коишто се значајни за клиентот (подетално образложени во одговорот на прашањето под бр. 9 од оваа тема). И во овој случај банката

		треба да обезбеди документираност на целиот процес, со цел да може да се оценат соодветноста и примената на пропишаниот начин на утврдување и листата на активности коишто се значајни за клиентот.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
12.	Прашање	Дали ограничените депозити на физички и правни лица влегуваат во делот оперативни депозити? Каков е третманот на ограничените депозити и која стапка на одлив треба да се примени?
	Одговор	Во однос на ограничените депозити, нивното распоредување ќе зависи од причината поради која се ограничени. Ако се ограничени заради обезбедување одредена кредитна изложеност, тогаш не можат да се сметаат за оперативни депозити и не можат да се сметаат за паричен одлив сè до рокот на достасување на кредитната изложеност, односно до рокот до кога ќе бидат ограничени, во согласност со договорот за обезбедување на кредитната изложеност.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
13.	Прашање	Каков третман треба да имаат депозитите на малите друштва коишто заедно со поврзаните лица надминуваат 300.000 евра во денарска противвредност? Дали за нив банката треба да утврдува оперативен/неоперативен дел на депозитот, како кај корпоративните клиенти, или треба да се сметаат целосно како неоперативни депозити?
	Одговор	Доколку станува збор за депозити коишто на малите друштва им служат за извршување на некоја од активностите наведени во точката 34 став 1 од Одлуката, во тој случај банката го третира делот од депозитите којшто е потребен за вршење на овие активности како оперативен депозит. Остатокот има третман на неоперативен депозит.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
14.	Прашање	Кои обврските претставуваат оперативни трошоци за банката, согласно со точката 36 од Одлуката?
	Одговор	Како оперативни трошоци можат да се сметаат трошоците поврзани со оперативното работење на банката, како на пример плати, кирии, режиски трошоци и слично. Исто така, во оваа категорија треба да се вклучи и премијата којашто банката му ја плаќа на Фондот за осигурување на депозитите.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020

15.	Прашање	Што претставува значајно намалување на кредитна способност на банката, согласно со точката 44 од Одлуката?
	Одговор	Вообичаено, намалувањето на кредитната способност на банката може да се поврзе со намалувањето на кредитниот рејтинг, на пример за 3 степени (англ. notches). Со оглед на фактот дека кредитните рејтинзи не се присутни во домашната економија, односно нема правни лица со кредитен рејтинг од меѓународна рејтинг агенција (вклучувајќи ги и банките), не може да се користи ваквото дефинирање. Во таков случај, согласно со точката 4 потточка 4.1 алинеја 9 од Одлуката, банката треба во рамките на своите интерни акти, да утврди што се подразбира под значајно намалување на нејзината кредитна способност.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
16.	Прашање	Дали банката треба да пресмета паричен одлив за депозит којшто е ставен како обезбедување за одредена изложеност?
	Одговор	Депозитот којшто е ставен како обезбедување за одредена изложеност не треба да се смета како паричен одлив, доколку: изложеноста не достасува во следните 30 дена, договорот за залог на депозитот не дозволува негово повлекување пред целосна наплата на изложеноста и износот на депозитот не го надминува износот на изложеноста (износот што ја надминува изложеноста и што може да се повлече во следните 30 дена, треба да се смета како паричен одлив).
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
17.	Прашање	Каков е третманот на сертификатите на депозити при утврдувањето на стапката на покриеност со ликвидност?
	Одговор	Третманот на сертификатите на депозити зависи од тоа дали станува збор за преносливи хартии од вредност или не. Ако се преносливи имаат третман на должнички хартии од вредност (точка 39 од Одлуката). Ако не се преносливи тогаш имаат третман на депозит и ја добиваат соодветната стапка на одлив, во зависност од клиентот.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
18.	Прашање	За кои видови други производи и услуги можат да се пресметаат дополнителните парични одливи коишто може да настанат во следните 30 дена, согласно со точката 49 од Одлуката?
	Одговор	Дополнителните парични одливи од други производи и услуги, согласно со точката 49 од Одлуката, треба да опфатат прилично ограничен број случаи.

		<p>Главно, најголемиот дел од производите и услугите на банката треба да бидат опфатени со другите видови одливи, а оваа група дополнителни одливи треба да се однесува на ретки видови производи и услуги (исклучоци) како што се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обврски за финансирање коишто можат да произлезат од активности на банката за гарантирање емисија на хартии од вредност, - неискористени кредити и аванси на правни лица коишто би се случиле во следните 30 дена, но одливот не е фиксно определен со договор. Вакви примери се најчесто поврзани со финансирање на големи проекти (аеродроми, енергетски капацитети), - неповлечени средства врз основа на склучени договори за кредити обезбедени со станбени објекти (во периодот од одобрување на кредитот од страна на банката до негово повлекување од страна на клиентот), - кредитни картички (што можат да се отповикаат безусловно во кое било време, без отказан рок, коишто не му се познати на клиентот, ама банката ги има подготвено за да му ги достави), - дозволени пречекорувања на трансакциски сметки (коишто банката ќе му ги одобри на клиентот, иако тој нема поднесено барање), - планирани одливи поврзани со обновување на постојните или одобрување нови кредити на физички и правни лица (постои очекување дека клиентот ќе побара продолжување/обновување на кредитите), - вонбилансни обврски за финансирање на трговската размена: преземени вонбилансни обврски врз основа на отворени документиран акредитиви коишто се потврдени, вклучувајќи ги и тие кај кои стоката којашто се плаќа со акредитивот служи како инструмент за обезбедување, чинидбени гаранции, гаранции за учество на тендер, сите други гаранции со кои се гарантира одредено извршување, односно не се гарантира исполнување одредена кредитна обврска од должникот.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
VI	Тема	Парични приливи
1.	Прашање	<p>Која стапка на прилив се применува на кредитите одобрени од средства добиени од Развојната банка на Северна Македонија? Дали кредитите одобрени со средства преку ЕБРД ѝ припаѓаат на категоријата „кредити од промотивен карактер“?</p> <p>Дали под приливи од побарувања од нефинансиски лица со преостаната рочност до 30 дена се подразбираат приливите и од побарувања врз основа на провизии и амортизација (покрај главница и камата на кредити)?</p> <p>Дали за кредитите за самовработување од АВРМ каде што банката се јавува како посредник, банката треба да применува стапка на прилив еднаква на стапката на одлив?</p> <p>Што се подразбира под „кредити од промотивен карактер“?</p>

	Одговор	<p>На приливите врз основа на точката 52 потточка 52.1 став 2 од Одлуката се применува онаа стапка што би се применила во случај на одлив, согласно со точката 42 од Одлуката. Овој пристап се применува и на приливите од нефинансиски лица врз основа на кредити од промотивен карактер или одобрени од банката како посредник меѓу клиентот и Развојната банка на Северна Македонија.</p> <p>Третманот на приливите од нефинансиски лица врз основа на кредити одобрени од банката како посредник меѓу клиентот и ЕБРД или која било друга мултилатерална развојна банка или јавна институција, ќе зависи од тоа дали тие кредити ги исполнуваат критериумите за да добијат третман на кредити од промотивен карактер (во зависност од одредбите на договорот помеѓу банката и мултилатералната развојна банка или јавната институција со кои се определува видот на кредитите коишто банката ќе ги одобрува како посредник). Критериумите за добивање третман на кредитите од промотивен карактер се дадени во точката 42 став 4 од Одлуката, каде што е наведено дека тие се однесуваат и на приливите од точката 52 потточка 52.1 став 2 од Одлуката. Тоа значи дека и кредитите одобрени од АВРСМ каде што банката се јавува како посредник, исто така би се вклучиле во оваа категорија приливи, доколку кредитите ги исполнуваат критериумите од точката 42 став 4 од Одлуката.</p> <p>Провизиите може да се сметаат како приливи од точката 52 потточка 52.1, но не и амортизацијата којашто не предизвикува паричен прилив.</p>
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
2.	Прашање	Што се подразбира под примена на „симетрична стапка“, согласно со точката 52 потточка 52.4 од Одлуката?
	Одговор	<p>На депозитите коишто банката ги има кај друга банка, а коишто кај другата банка имаат третман на оперативен депозит, банката е должна да примени симетрична стапка. Вообичаено, на овој депозит се применува стапка на одлив од 25%, согласно со точката 34 од Одлуката, што значи дека симетричната стапка би била 25%. Но, доколку банката не го користи целиот депозит кај другата банка за конкретната активност, тогаш само на дел може да се примени 25%, а на другиот износ на депозитот којшто не го користи за соодветната активност би се применувала друга стапка, во најголем број случаи 100%. Меѓутоа, доколку нема такви депозити, банката нема да може да утврди симетрична стапка, па ќе примени стапка на прилив од 5%. Ваков случај е, на пример, доколку банката нема согласност за работа со хартии од вредност, па овие активности ги врши преку друга банка, односно има оперативен депозит кај другата банка. Со оглед на тоа дека банката нема согласност за вршење на оваа услуга, не може да има оперативни депозити врз оваа основа, што значи дека нема да може да утврди симетрична стапка.</p>

	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020
VII	Тема	Следење на нивото на ликвидност
1.	Прашање	Која методологија треба да се примени за утврдување на цената на изворите на средства во услови на недостаток на пазар при следењето на изворите на средствата согласно со точката 63 од Одлуката?
	Одговор	Банката треба да ја следи цената на оние производи со кои располага и коишто се присутни во нејзиниот биланс. За утврдување на пазарната цена, треба да се имаат предвид насоките дадени во Одлуката за методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 83/17). Во оваа методологија е дадена „хиерархија“ за утврдување на пазарната цена во услови на недостаток на пазар за тоа средство.
	Датум на објавување на одговорот	13.7.2020